

SZÍNHÁZTUDOMÁNYI KISKÖNYVTÁR

Rendezett tér

Be-, át-, szét-,
megrendezett terek
a színházban és a drámában

Szerkesztette:

Balassa Zsófia

Göresi Péter

Pandur Petra

P. Müller Péter

Rosner Krisztina

KRONOSZ KIADÓ

Rendezett tér
Be-, át-, szét-, megrendezett terek
a színházban és a drámában

Rendezett tér

Be-, át-, szét-, megrendezett terek a színházban és a drámában

Szerkesztette:

Balassa Zsófia
Görcsi Péter
Pandur Petra
P. Müller Péter
Rosner Krisztina

Kronosz Kiadó
Pécs, 2015

SziTU – SZÍNHÁZTUDOMÁNYI KISKÖNYVTÁR

A Kronosz Kiadó
és a PTE BTK Színházi Programjának
közös sorozata

Sorozatszerkesztő:

P. MÜLLER PÉTER

Jelen elektronikus kiadvány a Kronosz Kiadó gondozásában
2015-ben megjelent nyomtatott kötet változatlan kiadása

pdf ISBN 978-615-6027-99-3

A borító Mihály Árpád fényképfelvételének felhasználásával
készült.

© Szerzők
© Szerkesztők
© Kronosz Kiadó

Tartalom

Előszó (P. Müller Péter)	9
TEREK ÉS ELMÉLETEK	11
GÁLOSI ADRIENNE	
Performatív építészet	13
P. MÜLLER PÉTER	
Költöző, utazó, vándorló terek	25
GERESDI ZSÓFIA	
Elektra a Kálvinon. Színházi történet tranzit-térben	38
MEDIÁLIS TEREK	47
KÉRCHY VERA	
A látás színházi és filmes terei	49
CSEH-VARGA KATALIN	
Performatív és intermedialis térhasználat a kelet-európai neo-avantgárdban	61
DERES KORNÉLIA	
Köztes, átmeneti, gyanús. A színházi tér intermedialitása	69
PANDUR PETRA	
Intermedialis terek Mundruczó Kornél rendezéseiben	81
SZÍNTEREK ÉS HELYSZÍNEK	93
ÍMRE ZOLTÁN	
Az „afrikai Roscius” Pesten. Ira Aldridge 1853-as vendégjátéka	95

HELTAI GYÖNGYI	
A „színház a színpadon” tér-elem funkciói.	
Az önreflexió terei a pesti színházi hagyományban	108
CZENKLI DORKA	
Danton a díszletraktárban. Gaál Erzsébet színháza	124
KÁLMÁN MÁRIA	
<i>Lélek-tér</i> – variációk	134
ROSNER KRISZTINA	
A káosz (újra-) rendeződő terei. Térkoncepciók	
a 2011 utáni kortárs japán színházban	142
SZÖVEGTEREK	149
PETERDI NAGY LÁSZLÓ	
Dráma és „szöveg”	151
KURDI MÁRIA	
A konyha mint a családi kapcsolatok	
destabilizálódásának tere a kortárs ír drámában	162
GÖRCSI PÉTER	
A heterotópiák funkciója Martin McDonagh	
művészetében	174
BALASSA ZSÓFIA	
Tér és Történet. A monodramatikus előadások	
téralkotási technikáiról	186
SZIKSZAI ANITA	
Szöveggönyvbe kódolt tér. Magyarországi	
<i>Dühöngő ifjúság</i> -szöveggönyvek összehasonlító	
elemzése az 1960-as évektől napjainkig	194
A SZÍNHÁZI NEVELÉS TEREI	207
KISS GABRIELLA	
„A színház csak ürügy”: a színházi nevelés	
szemünk előtt be-, át- szét- és talán megrendeződő	
diszciplináris tere	209

TARTALOM

VARGA LUCA

Az ifjúsági színdarabok térkonceptiói (1966–1977) 220

TAKÁCS ÁGNES

Ifjúsági színházi előadások beavató terei 235

A kötet szerzői 243

Előszó

2015 áprilisában a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának színházi programja a korábbi évek témáit – a felsőfokú színházi képzést, a tévedést, majd a hiányt – követően ezúttal a színházi tér kérdéséről rendezett konferenciát. A társadalomtudományok területén bekövetkezett „fordulatok” között a *téri* vagy *topográfiai fordulat* ösztönző hatást gyakorolt a kultúratudományokra és a színháztudományra is. A fordulat ezeken a területeken módszertani és fogalmi változásokat eredményezett, így a konferencia szervezői indokoltak látták ebben az évben e köré a téma köré csoportosítani a tanácskozást.

Az előadások alapján készült, a jelen kötetben szereplő tanulmányok – egyebek mellett – a színházi/színpadi tér elméleti kérdéseivel, a statikus és dinamikus terek történeti és kortárs sajátosságaival foglalkoznak. Több szerző elemzi a vizuális médiumoknak a színházi előadásban és annak térkezelésében játszott szerepét. A tér és a hely megkülönböztetése kapcsán a kulturális másság, a természeti katasztrófa kiváltotta helyszín elhagyás, a nem színpadi térben szcenírozott előadás is szóba kerül. Külön fejezet foglalkozik a dramatikus szövegekben megkonstruált terek sajátosságaival, ezek dramaturgiai, műfaji, technikai aspektusaival. A zárófejezet a színházi nevelésben alkalmazott térkezelés kérdését vonja be a vizsgálat körébe.

A konferencia címében a *kortárs* kifejezés is szerepelt, de azt a kötet éléről elhagytuk, mert az előadások és a kötetbe beválogatott tanulmányok egy része a kortársinál tágabb összefüggésben, esetenként régebbi történeti példákon keresztül vizsgálja a színházi, kulturális, társadalmi tér bizonyos összefüggéseit.

A *Rendezett tér* című tanácskozásra közel ötven előadó jelentkezett, a kétnapos konferencián kilenc szekcióban harmincnégy előadás hangzott el. A kötetből alapvetően két ok miatt maradtak ki előadások, egyrészt mert egyes előadók-szerzők másutt készültek publikálni a dolgozatukat, másrészt voltak, akik az adott határidőig nem tudták vagy nem kívánták kiadásra alkalmas változatban megírni az elhangzott előadásukat.

A konferencia előadásai közül tízet doktoranduszok tartottak. A tanácskozáson képviseltette magát Budapestről az ELTE, a Károli Gáspár Református Egyetem, a Magyar Képzőművészeti Egyetem, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, a Magyar Tudományos Akadémia, az Országos Széchényi Könyvtár, valamint az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet. A további hazai felsőoktatási intézmények között szerepelt a Kaposvári Egyetem, a Pannon Egyetem, a Szegedi Tudományegyetem és házigazdaként a Pécsi Tudományegyetem. Külföldi intézményként jelen volt a Ludwig Maximilian Egyetem Münchenből és a Babes-Bolyai Tudományegyetem Kolozsvárról.

Előző, a hiánnyal foglalkozó kötetünk kapcsán néhányan hiányérzetüknek adtak hangot, hogy sokminden kimaradt abból a könyvből. Mivel nem monográfiáról, hanem nyitott módon meghirdetett és szervezett konferenciáról volt és van szó, jelen esetben is nyilvánvaló, hogy a tér kérdése kapcsán a jelen kiadvány sem tud mindenre kitérni. A monografikus feldolgozás tenné vagy teszi lehetővé, hogy viszonylag átfogó és rendszerszerű elemzés szülessen a színházi tér napjainkban aktuális elméleti – és a színházi gyakorlatra, tapasztalatra reflektáló – kérdéseiről. Reméljük, a jelen kötet írásai – ha hiányosan is, de – felvázolják azt a teret, amelyhez kapcsolódva a színházi tér kutatásának szintetizáló eredményei előbb-utóbb megszületnek.